

JAN. 17 2018

Vol. 1

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

MELONI POLYS

СОДЕРЖАНИЕ

1. **Мухаммаджон Холбеков**
СТРУКТОРНОЕ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ: ЭВОЛЮЦИЯ И
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ
2. **Комилжон Жураев**
ФИЛОСОФСКАЯ ГЕРМЕНЕВТИКА: ЕДИНИЦА ВЫРАЖЕНИЯ И
СОДЕРЖАНИЯ
3. **Абдухамид Холмуродов**
ОБРАЗ РОДИНЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ НАВАИЙ
4. **Ганиджон Хошимов**
ПРОБЛЕМЫ ПРОЗАИЧЕСКОГО И ПОЭТИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА
5. **Лалихон Мухаммаджонова**
ОРАТОРСКОЕ ИСКУССТВО И КУЛЬТУРА РЕЧИ КАК ВАЖНОЕ
СРЕДСТВО В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНИЯ
6. **Хамид Ёдгоров**
ЭТИМОЛОГИЯ НЕКОТОРЫХ РОДСТВЕННЫХ ЛЕКСИСОВ
7. **Мехринигор Ахмедова**
КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ В ЛИНГВИСТИКЕ
8. **Окила Туракулова**
СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ БИБЛИОТЕКАРЯМИ И
ПРЕПОДАВАТЕЛЯМИ В КЛАССЕ И ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЯХ
9. **Нилуфар Сулайманова**
СИНТАКСИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ, ВЫРАЖАЮЩИЕ ДЕЙКСИС
МЕСТА В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ
10. **Нилуфар Мухаммедова**
СВОЕОБРАЗИЕ ИЗОБРАЖЕНИЯ ТЕМЫ ВОСТОКА В
ПРОИЗВЕДЕНИЯХ МАРГАРЕТ ДРЭББЛ
11. **Хулкар Мухаммедова**
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ ЖЕНСКОГО ХАРАКТЕРА В
АНГЛИЙСКОЙ ВИКТОРИАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ
12. **Лайло Джураева**
ТВОРЧЕСТВО БАСТАКОРОВ В ТОЛКОВАНИИ АЛИШЕРА НАВОИ
13. **Тоирова Дилфуза**
ФОРМИРОВАНИЕ ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА КАК ЖАНРА ВО
ФРАНЦИИ

ДАРС ВА СИНФДАН ТАШҚАРИ МАШҒУЛОТЛАР ЖАРАЁНИДА КУТУБХОНАЧИ ВА ЎҚУВ ФАНЛАРИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ ҲАМКОРЛИГИ

Туракулова Оқила Амиркуловна
Алишер Навоий номидаги Ўзбек тили ва адабиёти
Университетининг мустақил изланувчиси
turakulova.oqila@mail.ru

<http://dx.doi.org/10.26739/prefix>

For citation: Turakulova O. A. The collaboration between librarians and teachers in the classroom and out-of-class sessions. International Journal of Word Art. 2018, vol. 1, issue 1, pp. 74–83
<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2018-2-8>

Келиб тушган сана 28 декабр 2018
Эълон қилинган сана 20 феврал, 2018.

Аннотация: мазкур мақолада адабий таълим жараёнида ўқувчиларда китобхонликни ривожлантиришнинг айрим методик масалалари, ёритиб берилган. Муаллиф фан ўқитувчиси, синф раҳбари ҳамда кутубхоначи ҳамкорлигини таъминлашнинг мазмун, шакллари, восита, усул ва методлари уйғунлигини таъминлашга доир услубий тавсиялар ишлаб чиққан.

Мақолада мутолаа маданиятини ривожлантириш, ахборот ресурс маркази ходимларининг касбий тайёргарлигини такомиллаштириш педагоглар, ўқув фанлари ўқитувчиларининг кутубхоначилар билан ҳамжиҳат ишлашлари юзасидан таклиф ва мулоҳазалар берилган. Таълим муассасаларида, хусусан академик лицейларда ахборот-ресурс марказларининг кутубхона фондларини, ўқув–услубий техник адабиётлар, оммабоп китоблар билан бойитиш, уларни моддий техник базасини мустаҳкамлаш масалалари ёритилган. Хорижий мамлакатлар кутубхоналарининг иш тажрибаларини ўрганиш, ўқитувчи, ўқувчиларга кутубхона хизматини тизимли ташкил этиш, яқин ва узоқ хорижий мамлакатлар кутубхоналари билан кеҳг кўламли, узлуксиз илмий алоқаларни йўлга қўйиш технологияларини яратиш тўғрисида фикрлар берилган. Кутубхона ходимларини давлатлараро ҳамда минтақалараро ахборотлар алмашув соҳаларга юксак маҳорат ва касб малакаларига эга бўлишлари учун узлуксиз малака ошириш тизимини жорий этиш, ўқувчиларда китобхонлик маданиятини шакллантириш жараёнини педагогик жиҳатдан таъминлаш, кутубхоначи ҳамда фан ўқитувчиларини ўқув жараёнини методик таъминотидаги ҳамқолиги юзасидан бир қатор тавсиялар келтирилган.

Кутубхоначи педагог, ўқитувчилар билан ҳамкорликни йўлга қўйиши юзасидан назарий, педагогик, методик адабиётлар фондиди юзага келтириш, ўқув жараёнини методик таъминлашнинг педагогик мониторингини ташкил

этиш, йўл қўйилаётган камчиликлар ва эришилаётган ютуқларни қайд этиб бориш мақсадга мувофиқлиги тўғрисида фикр-мулоҳазалар билдирилган.

Таянч сўзлар: кутубхона, ахборот-ресурс маркази, китобхонлик маданияти, андроид китоблар, кутубхоначилик дарси, библиографик маълумотлар, илмийлик, педагогик мониторинг.

СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ БИБЛИОТЕКАРЯМИ И ПРЕПОДАВАТЕЛЯМИ В КЛАССЕ И ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЯХ

Туракулова Окила Амиркуловна

Независимый исследователь Узбекского университета языков и литературы имени Алишера Навои, инспектор кафедры методологии исследования

Резюме: В данной статье освещены такие аспекты как совместная работа учителей предметников совместно с библиотекарями, а также работа с педагогами, проходящими профессиональную подготовку в информационно-ресурсном центре и развитию культуры. Освещена также наличие библиотечного фонда в образовательных учреждениях, особенности в информационно-ресурсных центрах академических лицеев, наличие учебно-методической литературы; даны сведения пополнении книжного фонда библиотек, об увеличении свободных средств в материально-технических базах. Выражены мысли о изучении работы библиотек в зарубежных странах, об организации службы библиотек для учителей и учащихся, об установлении технологий совместного сотрудничества с библиотеками зарубежных стран. Выражены рекомендации об обмене информацией между работниками библиотек на государственном уровне в области творчества и профессиональной подготовки, обеспечении в результате педагогического процесса развитой культуры библиотековедения, совместного внедрения учителями и библиотекарями в педагогический процесс методической литературы. А также выражено мнение о пользе совместной работы библиотекари и педагога по устранению недостатков, в целях организации мониторинга методического обеспечения учебного процесса, увеличении методической, педагогической литературой и контроль.

Ключевые слова. Библиотека, информационно-ресурсный центр, развития культуры чтения, книги-андроиды, урок библиоведение, библиографические сведение, научности, педагогический мониторинг.

THE COLLABORATION BETWEEN LIBRARIANS AND TEACHERS IN THE CLASSROOM AND OUT-OF-CLASS SESSIONS

Turakulova Oqila Amirkulovna

Independent researcher at the Alisher Navoi Uzbek University of Languages and Literature, Inspector of Study Methodology Department

Annotation: This article highlights the methodical issues how to enhance the readership among pupils during the literature course. The author makes suggestions concerning the harmony of methods with forms, contents, means and styles of collaboration between the librarian, course attendant and a teacher. In this article some suggestions and opinions have been given concerning how to develop learning culture and professional availability of information resource stuff and collaborating with teachers. Also some issues have been highlighted depending on enriching information resource centers of academic lyceums and provide them with technical manuals and literatures text books.

In this article some opinions have been given about learning the experience of the libraries in foreign countries, making systematic library service for teachers and readers, developing technologies of relationship with the libraries of far and near foreign countries. Several recommendations have been provided suggested to work out systematic international and intercontinental retraining courses in order to develop libraries' availability on the sphere of exchanging information, provide pedagogical developing process of reading culture, collaborating between teachers and librarians with methodical supplement in teaching process. In this article some ideas have been illustrated about collaborating between libraries and teachers on the process of creating pedagogical and methodical literature resource, making pedagogical monitoring of methodic supplement in teaching process, advantages of making notes of the progress and deficiency.

Key words: Library, information-resource center, readership culture, android books, librarian course, bibliographical data, scientism, visualization

Бугунги кунда мамлакатимизда 2017-2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси асосида барча соҳа ва тармоқларда улкан ўзгаришлар амалга оширилмоқда. Бу борада жамият ҳаётида эзгу кадрият ва анъаналарни чуқур қарор топтиришга, хусусан, ёш авлоднинг маънавий-интеллектуал салоҳиятини, дунёқарашини юксалтиришда, баркамол шахсни тарбиялашда

беқиёс аҳамиятга эга бўлган китобхонлик маданиятини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ушбу йўналишдаги тегишли ҳуқуқий-меъёрий базани мустаҳкамлаш, ташкилий-амалий ишларни замон талаблари асосида олиб бориш, бу масалага кенг жамоатчиликни жалб этиш бўйича кейинги пайтда бирмунча ишлар амалга оширилаётганини таъкидлаш лозим.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда ўсиб келаётган ёш авлоднинг халқимиз яратган бой маданий мерос ва замонавий, илмий, адабий, маданий соҳага оид ахборотларни тўлиқ ўзлаштиришнинг муҳим омили сифатида мутолаа маданиятини шакллантириш ва ахборот хавфсизлигини таъминлаш деган хулосага келинди. Мазкур жараёнларни такомиллаштиришга доир ёндашувлар, амалий чора-тадбирлар тизими ишлаб чиқилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 20-июндаги Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисидаги ПҚ -381- сонли қарори³⁵.

2017 йил 13-сентябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғиб қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар дастури тўғрисида”ги Қарорида мамлакатимизда китоб ва китобхонликни ривожлантириш, ахборот ресурс маркази тизимини янада ислоҳ қилиш ҳозирги босқичда энг муҳим вазифа эканлиги давлат сиёсати даражасида эътироф этилди³⁶.

Бугунги ёшларда мутолаа маданиятини янада ривожлантириш, ахборот ресурс маркази ходимларининг касбий тайёргарлигини такомиллаштириш кўп жиҳатдан педагоглар, ўқув фанлари ўқитувчиларининг улар билан ҳамжиҳат ишлашларига боғлиқ. Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам таълим муассасаларида ахборот-ресурс марказларининг кутубхона фондлари, ўқув – услубий техник адабиётлар, оммабоп китоблар билан бойитиш, уларни моддий техник базасини мустаҳкамлаш таъкидлаб ўтилган.

Айни вақтда ўтказилган кузатиш ва таҳлиллар бу соҳада ўз ечимини қутаётган бир қатор долзарб муаммолар борлиги ва уларни кенг кўламда ҳал этиш зарурлигини кўрсатмоқда:

³⁵ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йили 20-июндаги Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисидаги ПҚ -381- сонли қарори. (The Decree of the President of the Republic of Uzbekistan of June 20, 2006, № PL-381 on organization of information and library provision of the population of the Republic.)

³⁶ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғиб қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар дастури тўғрисида” 2017-йил 13-сентябрдаги 3271-сон Қарори. (The Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated September 13, 2017 "On the Program of Complex Measures for the Development of the System of Publishing and Distribution of Book Products, Book Culture and Promotion of Book Culture")

-Кутубхона хизмат кўрсатишда ҳар бир китобхонга индивидуал ёндашувни ташкил этиши, бунда унинг қайси йўналишга қизиқиши, мақсад-интилишлари, билим даражасига эътибори³⁷;[240]

-Дунё билимларининг кенг кўламини ифодаловчи адабий манбалар,халқ маънавий меросини акс эттирувчи ҳужжатларнинг универсал фондини яратиш, уни фойдаланувчиларга тақдим этиш;

-Хорижий давлатлар билан библиографик маълумотлар алмашиш ҳамда ёшларни хорижда ҳамда юртимизда нашр этилган китоблар билан таъминлаш борасидаги ҳамкорликни кенг йўлга қўйиш;³⁸[241]

-Аборот-ресурс маркази ходими фақат ахборотнинг электрон ташувчиларини ишга солиб, ўқув фанлари ўқитувчиларининг кўмаги ва ҳамкорлигисиз ўқув-тарбия жараёнига фаол ва самарали аралаша олмаслиги ва буни йўлга қўйиш.

Шунингдек педагогларнинг ахборот олиш маданияти ҳам талаб даражасида эмас. Педагоглар, ўқув фанлари ўқитувчиларининг малакасини ошириш масалаларига бағишланган тадқиқот ишларида уларга тақдим этиладиган билимлар, билим бериш мазмуни, методлари ҳақида фикр юритилади.

Бироқ ушбу ишларда ўқитувчиларнинг ўз устида ишлаши кераклиги кўрсатиб ўтилгани ҳолда назарий,педагогик,методик адабиётларни мутолаа қилишлари, бу адабиётларни қаердан топишлари мумкинлиги,мутолаа методикаси эътибордан четда қолиб кетмоқда.

Кутубхоначи, педагог ва ўқув фанлари ўқитувчиларининг ҳамкорлигини таъминлаш мотиви сифатида қуйидагилар алоҳида аҳамиятга эга:

-Энг янги ахборот технологияларини эгаллашга ҳаракат қилиш;

-Ахборот олиш маданиятини юксак даражасини мўлжал қилиш;

-Кутубхоначи педагог, ўқитувчилар билан ҳамкорликни йўлга қўйиш учун даставвал назарий, педагогик, методик адабиётлар фондини юзага келтириш;

Кутубхоначи фаолиятида фондни тарғиб қилиш,педагогик, методик адабиётлар тарғиботи ва ташвиқотини йўлга қўйиш:[90]

³⁷ Умаров А.А. Ижтимоий-маданий тараккиётни таъминлаш ва комил инсон шахсини шакллантиришда мутолаанинг роли. Соц-я . Фан.Док.....дисс.-Тошкент,2005.- Б, 240.

(Umarov A.A. The role of reading in promoting social-cultural development and the formation of a perfect personality. Sots. Doc. Science .....diss.-Tashkent, 2005.-P, 240)

³⁸ Умаров А.А. Ижтимоий-маданий тараккиётни таъминлаш ва комил инсон шахсини шакллантиришда мутолаанинг роли. Соц-я . Фан.Док.....дисс.-Тошкент,2005.- Б, 241

(Umarov A.A. The role of reading in promoting social-cultural development and the formation of a perfect personality. Sots. Doc. Science .....diss.-Tashkent, 2005.-P, 241)

-Ўқув жараёнини методик таъминлашнинг педагогик мониторингини ташкил этиш, йўл қўйилаётган камчиликлар ва эришилаётган ютуқларни қайд этиб бориш мақсадга мувофиқ³⁹. [108]

Сўнгги йилларда кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида ўқувчилар билан китоблар кўргазмаларини ташкил этишга катта эътибор қаратилмоқда. Бироқ мазкур хайрли ишдан ҳамма вақт ҳам ўқитувчилар унумли фойдаланмаяпти.

Ўқувчилардаги қизиқиш ва эҳтиёжларни янада шакллантириш учун энг аввало гуруҳ раҳбарлари улар билан бирга кутубхона ва ахборот-ресурс марказларига экскурсия уюштиришлари лозим.

Рус олими Н.И.Шафалинованинг таққикот ишларида йирик кутубхоналарга экскурсия уюштириш, ўқитувчининг ўқувчига қайси китобларни ўқиш мумкинлиги ҳақидаги маслаҳатлари, китоб танлашда ундаги қайси маълумотларга эътибор бериш зарурлиги, “Адабий таҳлил”, “Қисқача адабий энциклопедия” каби изоҳли маълумотномалар билан ишлаш масалалари камраб олинган⁴⁰ [152].

Экскурсиялар давомида ўқувчиларни китоб сақлаш бўлимлари билан таништириш, унда сақланаётган китобларни кўрсатиш лозим. Фан ўқитувчилари аввало ўқувчиларни китоб танлашга ўргатиш оғзаки ва ёзма матн билан ишлашга йўналтириш, ўқиш техникаси ва қоидалари билан таништириш, ўқувчиларни мутолаа қилишлари учун шарт-шароит яратиш каби муҳим вазифаларга эътибор қаратиши лозим Бу ишни нафақат адабиёт фани ўқитувчилари балки бошқа фан ўқитувчилари ҳам қилишлари шарт.

Кутубхоначи, ўқитувчи, тўғарак раҳбари китоб танлаш жараёнида испан файласуфи Балтасар Грасианнинг “Баъзилар китобнинг ҳажмига қараб баҳолайдилар, гўёки китоб ақлни чархлаш учун эмас, балки кўл мушакларини машқ қилдириш учун ёзилгандек” деган фикрга эътибор қаратишлари мақсадга мувофиқ.⁴¹

Академик лицейларда “китобхонлик” тўғаракларининг мунтазам фаолият юритилишига эришиш зарур. Тўғри, мактабларда, мактабгача таълим муассасаларида худди шундай йўналишдаги тўғараклар мавжуд, бироқ уларнинг иш фаолиятини қоникарли деб бўлмади.

³⁹ Ганиева Д.А. Ўқув жараёнида кутубхоначи ва ўқув фанлари ўқитувчиларининг ҳамкорлиги: пед.фан.номзоди....дисс. -Тошкент,2008.-Б,90-108.

(Ganieva D.A. Cooperation between librarians and teachers in educational process: can.ped.scien. .... diss. - Tashkent, 2008.-P, 90-108.)

⁴⁰ Шафалинова .Н.И . Библиотечно-библиографические занятия в старших классах литература в школе: Место публикации : Литература в школе -Москва, 1974.-№5. -Б,152. Урок литературы--библиотечный. (Shafalinova. N.I. Library and Bibliographic Studies in the Senior Schools Literature in School: Publication Place: Literature in the School-Moscow, 1974.-№5. -B, 152. The lesson of literature is the library one.)

⁴¹ [хтпс://ру.викикуоте,орг/вики/Балтасар_Грасиан](https://ru.wikipedia.org/wiki/Балтасар_Грасиан). Цитаты “Некоторые ценят книги по их объёму, точно написаны они для упряжнения рук а не ума”.

Бунинг учун тўгарак раҳбари мунтазам равишда ўқувчилар томонидан китоблар асосида турли мусобақа ва танловларни, ижодий кечаларни, адиблар билан учрашувларни ташкил этиб боришлари лозим.

Шунингдек, “Китобхонлик” тўгарагининг асосий вазифаси китоб ўқиш гигиенаси, китоб ўқиш учун диққатни йўналтира олиш каби китобхонлик малакаларини мустаҳкамлашдан иборат бўлмоғи лозим.

Ўқувчиларга китоб билан муомалада бўлганда нималарга йўл қўйиш мумкин эмаслиги қоидалари санаб ўтилади. Жумладан, ўқувчиларни мутолаа маданиятига доир қўйидаги қоидалар билан таништириб ўтиш лозим: китобни буклаш; китобни саҳифаларига расм чизмаслик ва ёзмаслик; қуёш шуъласида китоб ўқимаслик; китобни ётиб ўқимаслик; кўчада кетаётиб китоб ўқиш мумкин эмаслиги.

Кутубхоначи ва ўқитувчилар ўқувчиларда маънавий меросга аксиологик онг ва муносабатни қарор топтиришлари керак. Мазкур босқичнинг муваффақияти оила ва мактабда ўқувчиларни ўқиган китобларига қайдлар ёзиб бориш учун мутолаа кундалиги тутиш билан боғлиқдир.

Маълумки, ўқувчилар ўзлари ўқиган китобларнинг маъно ва мазмунини мутолаа кундалигида акс эттирсалар, уларнинг фикр юритиш доиралари, мулоҳаза қилиш кўникмалари ва ёзма нутқлари ҳам ривожланади. Мазкур фаолиятдан келиб чиққан ҳолда ўқувчиларга кундалик юритишнинг шакли, тартиби ўргатилади. Кундалик юритилганда, аввало, муаллиф исми-шарифи, китобнинг сарлавҳаси, китобнинг мутолаа қилинган вақти, унинг мавзуси, асосий иштирок этувчи қаҳрамонлари ёритилади.

1-жадвал

Мен севиб ўқиган ва ўқийдиган китоблар

1-jadval

Муаллиф исми- шарифи	Китобнинг сарлавҳаси	Мутолаа қилинган вақт	Мавзуси	Қаҳрамонлари қолдирган таассуроти

Шунингдек, ушбу китобнинг китобхонда қолдирган таассуроти, кўпроқ ёкиб қолган сатрларини ёзиш фойдадан холи бўмайди. Яна шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, ўқилган асарларни фақатгина кундаликда тасвирлаб, қалбида, хотирасида сақламаслик ҳам тўғри эмаслиги айтиб ўтилиши керак. Шунингдек, мазкур босқичда ўқувчиларга китобга эҳтиёткорлик билан муносабатда ўлиш, китобдан тўғри фойдаланиш борасидаги мавжуд малакаларни ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга.

Бунинг учун “Биз ва китоблар” номи остида ташкил этиладиган кўргазмаларда ўқувчиларга нафақат бир вақтда нашр этилган ва турли ҳолатда фойдаланилган китоблар: яхши, эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлинган китоблар билан бир қаторда, болалар томонидан муқовалари ифлосланган, варақлари титилиб кетган китоблар ҳам қўйилиши лозим. Шунингдек, бир неча йил илгари нашр қилиниб, бугунги қадар яхши сақланиб, ўқувчиларга хизмат қилаётган китоблар билан бир қаторда яқинда нашр этирилган, бироқ китобдан фойдаланиш қоидаларига амал қилинмаганлиги учун ёмон аҳволга келиб қолган китобларнинг кўргазмасини ҳам ташкил этиш мақсадга мувофиқдир.

Китобхонлик маданиятини шакллантиришда фан ўқитувчиси, синф раҳбари ҳамда кутубхоначи ҳамкорлигини таъминлаш муҳим педагогик аҳамият касб этади:

-Таълим-тарбия тизимини ислоҳ қилишда ўқув жараёни ҳамда кутубхона ҳамкорлигини таъминлашнинг мазмун, шакллари, восита, усул ва методларини ишлаб чиқиш ва бу соҳадаги муваффақиятини таъминлаш;

-Ўзбек халқининг миллий анъаналари, қадриятлари, улкан халқ педагогикаси ҳамда бой тажрибасига суяниб, дарсликлар, қўлланмаларни тарғиб этишнинг янгидан-янги механизмларини жорий этиш;

Бу ўринда: Буюк олим Ал-Хоразмийнинг қарашлари ёрқин дидактик ҳарактерга эгадир. У савол-жавоб методи орқали билимлар қўлга киритилишини, бу жараёнда ўқувчи бошқалар билан муносабатга киришини, гуруҳнинг фаол иштирокчисига айланишини таъкидлаган.

- Буюк қомусий олим Абу Райҳон Беруний таълим жараёнида қўлланиладиган тамойилларни (илмийлик, кўргазмалилик, ҳаёт билан боғланишлик кабилар) ҳам таснифлаган.

-Буюк қомусий олим Абу Али ибн Сино ўз даврининг барча билим соҳаларини қамраб олувчи катта илмий мерос қолдирган. Унинг барча асарларида педагогик қарашлар ўз ифодасини топган. Ибн Синонинг фикрича, болаларда ўзлаштириш кўникмалари жамоа бўлиб ўқитиш шаклида яхши шаклланади. Бунинг учун қуйидагиларга асосланиш лозим:

- таълим олувчилар, ўқитувчи ва ўқувчилар орасида тажриба, билим, маънавий ва ахлоқий қадриятлар алмашинувини ташкил қилиш;

- мусобақалашув элементидан фойдаланиш;

- ўқувчининг ижтимоий ахлоқий хусусиятларини-муомала, ўзаро тушуниш, ўзаро ёрдам, дўстлик ҳиссини ривожлантириш. Ўқитувчиларнинг ҳар томонлама тайёргарликларига катта эътибор қаратиб, Форобий ва ибн Сино ўқувчиларга дарсликлар, қўлланмаларни тарғиб этишнинг энг муҳим омиллари сифатида-фаоллик, мустақил ташаббускорлик, интилувчанлик,

қизиқувчанлик, ижодий қобилиятни ҳисоблашган. Шундай қилиб, ўрта аср олимлари ижтимоий педагогик йўналтирилганликга эга катта педагогик мерос қолдирганлар. Уларнинг илмий педагогик қарашлари замонавий педагогика илмининг ривожлантириш учун муҳим манба ҳисобланади⁴².

-Хорижий мамлакатлар кутубхоналарининг иш тажрибаларини ўрганиш, янги техник воситалардан фойдаланган ҳолда ўқитувчи, ўқувчиларга кутубхона хизматини тизимли ташкил этиш, яқин ва узоқ хорижий мамлакатлар кутубхоналари билан кеҳг кўламли, узлуксиз илмий алоқаларни йўлга қўйиш технологияларини яратиш;

-Кутубхона ходимларини давлатлараро ҳамда минтақалараро ахборотлар алмашув соҳаларга юксак маҳорат ва касб малакаларига эга бўлишлари учун узлуксиз малака ошириш тизимини жорий этиш орқали ўқувчиларда китобхонлик маданиятини шакллантириш жараёнини педагогик жиҳатдан таъминлашга эришиш.

Юқорида фикр-мулоҳазаларга таянган ҳолда кутубхоначи ҳамда фан ўқитувчиларини ўқув жараёнини методик таъминотидаги ҳамколигида қуйидагиларга амал қилиш тавсия қилинади:

1. Ўқувчиларга баланд овоз билан китоб ўқишга ўргатиш;
2. Ўқитувчи, кутубхоначи ҳамда ота-оналар ўқувчилар билан китобни севиш, уни эъвозлаш ҳақида суҳбатлар ўтказиш;
3. Яхши китобларни тарғиб қилиш имкониятига эга бўлган аудиовизуал воситаларга эга бўлиш; мултфилм, кинофилм, диафилм, иллюстратив албомлар, бадийй откриткалар;
4. Ўқувчиларни кутубхоналарнинг библиографик катологлари билан таништириш, бундай кутубхоналарга мунтазам равишда, тизимлилик асосида саёҳатлар уюштириш,
5. Кутубхона дарслари, синфдан ташқари бадийй ўқиш, адабий кечалар, байрамлар, ўқув конференциялари, танловлар, мусобақалар ўтказиш;
6. Оилавий ҳамда синфда гуруҳ бўлиб китоб ўқишни ташкил этиш;
7. Адабий музей, китоб кўرғазмалари, театрларга мунтазам боришни янада ривожлантириш.
8. Дарс ва синфдан ташқари машғулотлар жараёнида ўқувчилани андроид китоблардан фойдаланишга ўргатиш ва амалий-технологик тизимини ишлаб чиқиш.

⁴² либрай.зиёнет.уз/ру/боок/ Шарк мутафаккирларининг ахлокий қарашлари ва кадрийатларидан. (From the moral values and values of Oriental thinkers.) [http://пеферат.архив.уз/индех.Шарк мутафаккирларининг педагогик қарашлари. \(pedagogical views of intellectuals.\)](http://пеферат.архив.уз/индех.Шарк мутафаккирларининг педагогик қарашлари. (pedagogical views of intellectuals.))

Юқоридаги тавсияларни амалиётга татбиқ этилиши таълим жараёнида мутолаа маданиятини ривожлантиришда муҳим омил саналади.

Шубҳасиз, китоб инсон ақлини чархлайдиган, уни маънавий камолот сари етаклайдиган бебаҳо бир восита. Халқимиз азалдан китобхонлиги ва илм-маърифатга интилиши билан донг таратган. Боиси, инсон мутолаасиз, китоб ўқимасдан сиёсий, ҳуқуқий, илмий, маънавий тараққиётга эришиш мутлақо мумкин эмас. Аждодларимиз биз учун қолдирган бебаҳо китобларни мутолаа қилиб бугунги тараққиёт чўққисига эришмоқдамиз. Бобокалонларимизнинг аниқ фанларга оид беназир асарлари, тарихимизнинг энг қадимий лавҳалари акс этган мўтабар манбалар, энг асосийси чексиз маънолар уммони бўлмиш мумтоз адабиётимизни ўқиш ва уқиш зиё аҳлининг улкан вазифаларидан биридир.

Н.А.Рубакин таъбири билан айтганда “Яхши кутубхона коинотнинг китобдаги инъикосидир”⁴³.

---

⁴³ Рубакин. Н.А –<https://www.livelib.ru/author-nikolaj-rubakin>.